

servari vos contigisset Ecclesie. Quamvis igitur vestra per illorum scelus utilitas facta sit; nolite tamen impunitam præsumptionem iniquorum hominum grassari permittere. Si enim hoc, quod in vestram gloriam præsumperunt, non fuerit vindicta compressum; quod in minoribus non valeant puniri, ambigi ultra non debet. Exercete igitur in talibus debitam auctoritatem: & ne eis amplius talia committendi spiritus crescat, vestris coercitionibus reprimantur. Ad hoc siquidem Dei nutu etiam contra vos talia præsumperunt; ut talia vobis corrigentibus ab eodem sceleris alios possitis, Deo propitiante, manire. Quales autem sint, qui Ecclesiam fugiunt; Eusebii vos scelera (que amplius occulta Deus esse noluit) evidenter informant: qui in homicidio quidem nec hominis necessitudinem, nec fratris charitatem, nec Sacerdotii reverentiam cogitavit. Incestuoso autem adulterio etiam ipsius vindictæ abstulit modum: quia, si adulterium punias, non remanet, in quo vindicetur incestus. Si incestuoso ingeras poenam, inultum crimen adulterii remanebit. Ecce, de quo collegio sunt, qui quantum ad superbiam suam injuriam vobis inferre moliti sunt; & quantum ad providentiam Dei, impollutos vos Ecclesiæ fervaverunt. Auferte tales ab ista provincia: utimini oblata vobis à Deo opprimendi perditio occasione. Quod tunc plenius fieri poterit, si auctores scelerum ad clementissimum Principem dirigantur: & maxime Ecclesiæ Aquileiensis invasor, qui & in schismate, & in eo s. male dicitur, nec honorem Episcopii potest retinere, nec meritum.

al. spet. al. eorum. al. in adulterio.

Corr. Rom. Quod in minoribus. In aliquot vetustis, & apud Anselmum, legitur, quid in minoribus valeant; ambigi, &c. In eo. Anselmus habet, & à schismatico maledictus.

XLVI. Item NICOLAUS Exercitui Francorum. Imò Leo IV. an. 849. Romæ. In certamine, quod contra Infideles geritur, quisquis movitur, Caleste regnum meretur.

P. Ivo, p. 10. c. 87. Fann. l. 8. c. 30.

Omnia vestrum nosse volumus Charitatem, quoniam quisquis (quod non optantes dicimus) in hoc belli certamine fideliter mortuus fuerit; regna illi Cælestia minime negabuntur. Corr. Rom. Ivo parte 10. c. 87. vers. omnium vestrum, hoc idem citat ex Epistola Leonis IV. ad exercitum Francorum; ubi etiam assertit id, quod infra ead. q. 8. c. omni timore, ex eodem Leone refertur.

XLVII. Item URBANUS II. Godofredo Lucano Episcopo. C. an. 1090. Romæ in Erruriam. Non sunt homicidae, qui adversus Excommunicatos zelo matris Ecclesiæ armantur.

P. Ivo, p. 10. c. 54. Fann. l. 8. c. 11.

Excommunicatorum interfectoribus (prout in ordine Ecclesiæ Romanæ didicistis) secundum intentionem a modum congrue satisfactionis injunge. Non enim eos homicidas arbitramur, quos adversus Excommunicatos zelo Catholice matris ardentes, aliquos eorum trucidasse contigerit. Ne tamen ejusdem Ecclesiæ matris disciplina deferatur; eo tenore, quem diximus, poenitentiam eis indicito congruentem; quæ Divinæ simplicitatis oculis adversus se complacere valeant; si forte quid dupliciter per humana fragilitate in eodem flagitio incurrerint. Corr. Rom. a. Intentionem. Ivo & Pannormia habent, intentionem ipsorum: sed ob Glossam non est additum. P. Ivo, c. 6. In ordine. V. C. morem Ecclesiæ Rom. nosse. Aliquis eorum. V. C. eorum quoslibet. Dejeratur. V. C. deservias.

XLVIII. AUGUSTINUS Epist. 50. ad Bonifacium de coercendis Hæreticis. C. an. 417. in Africa. Pax Ecclesiæ maestitiam consolatur perditiorum.

P. Ivo, p. 10. c. 59. a. Reg. 18.

Quis enim nostrum a velit aliquem illorum non solum perire, verum etiam aliquid perdere? Sed si alter non meruit pacem habere domus David, nisi Absalon filius ejus in bello, quod gerebat contra patrem, fuisset extinctus; quamvis magnâ curâ mandaverat suis, ut eum, quantum possent, vivum, salvumque fervarent; ut esset cui poenitentia paternus affectus ignosceret; quid ei restitit, nisi perditum flere, & sui Regni pace acquisita suam maestitiam consolari?

Corr. Rom. a. Nostrum. Emendatum est ex B. Augustino, à quo parum discordat Ivo. Antea apud Gratianum legebatur, Quis enim vestrum velit aliquem inimicorum suorum non solum, &c.

GRATIAN. Si ergo viri Sancti, & publicæ Potestates bella gerentes non fuerunt transfresores illius mandati, Non occides, quamvis quoque flagitiosos digna morte perimerent; si miles suæ Potestati obediens, non est reus homicidii, si ejus imperio quemlibet flagitiosum interfecerit; si homicidas, & venenarios punire non est effusio sanguinis, sed Legum ministerium; si pax Ecclesiæ maestitiam consolatur perditiorum; si illi, qui zelo Catholice matris accenti Excommunicatos interficiunt, homicidae non judicantur; patet, quod Malos non solum flagellari, sed etiam interfici licet.

§. 1. Sed quaritur, si contingat aliquos Malos puniri ab his, qui non habent legitimam potestatem, an sint Rei effusi sanguinis hi, per quos puniuntur. De his ita scribit

XLIX. AMBROSIIUS lib. 2. de Cain & Abel, c. 4. [an. 375. Mediolani.] Aliquando puniuntur peccata per populos jussu Divino excitatos.

Remittuntur peccata per Dei verbum, cujus Levites interpres, & quidam executor est. Remittuntur etiam per officium Sacerdotis, sacrumque ministerium. Puniantur quoque per homines; sicut per Judices, qui potestate ad tempus utuntur. Infra. §. 1. Puniantur peccata etiam per populos; sicut legitur, quia sæpe ab alienigenis Dei jussu excitatis, propter Divinæ majestatis offensam subactus est populus Judæorum.

sæpe alienigenis. orig. subjectus. orig. GRATIAN.

Hinc notandum est, quod aliquando punit Deus peccata per nescientes, aliquando per scientes. Per nescientes peccata punit: sicut per Sennacherib, & per Nabuchodonosor, & per Antiochum, & per Principes Romanorum, & per nonnullos Reges gentium populum Israëliticum delinquentem aliquando afflixit, aliquando captivavit.

§. 1. Unde ipse Dominus ait per Prophetam: Virga furoris mei Assur: ipse autem non cognovit. Assur erat virga furoris Domini: quia per eum innumeratas gentes Divina justitia flagellare disposuit. Ipse vero non cognovit: quia in superbiam elatus, victoriam, quam affectus fuerat, non Divinæ potentie, sed suis viribus attribuit. Unde contra ejus superbiam Dominus loquitur, dicens: Nemoquid gloriabitur terra contra eum, qui fecit in ea? aut nemoquid exaltabitur securis contra eum, qui cecidit in ea? Quibus similitudinibus satis perspicue ostenditur, quod sicut terra, & securis nec fecare, nec cadere ligna possunt, nisi ab alio regantur, ac idem contra regentes se superbie non debent; sic illi, per quos Deus punit, absque nutu Divinæ dispositionis nihil agere valent: ac idem contra regentem se superbie eis non licet. §. 2. Tales in eo quod puniunt, Deo servire dicuntur: in eo autem quod ignorant se esse ministros iræ Dei, impia vanitate superbiunt, mercedem suæ servitutis à Deo non nisi temporalem inveniunt: poenam verò suæ superbie non effugiunt. Unde, cum Dominus diceret ad Prophetam de Nabuchodonosor: Quid dabo ei pro labore, quo servivit mihi apud Tyrum? statim subiunxit: Da, hoc est, datam sibi pronuntia, Ægyptum & Æthiopiā. Cum autem in corde suo superbiens postea diceret: Nonne hæc est Babylon, quam ego condidi in robore Regni mei? &c. statim immutavit Deus rationabilem mentem ejus, & induit eum ferina bestialitate, ut ab hominibus fugiens cum bestiis viveret. §. 3. Per Antiochum quoque cum idololatricam Judaicæ plebis Dominus punit, & pacem quam ex Lege Dei abjecta, & ex sacris Nationum assumptis quærebant, illis in perniciem venteret; quia Dei dispositionem ignorans, suæ facultati devastationem illius plebis attribuit; imprecatur in eum Propheta, dicens: Effunde iram tuam in Gentes, quæ te non noverunt; & in Regna, quæ non invocaverunt nomen tuum: ne forte dicant in gentibus, ubi est Deus eorum? §. 4. Similiter, cum per Romanos peccatum mortis Christi Deus punire decrevisset; urbis excidium, & Judaicæ plebis miseram captivitatem suis viribus ascribere cooperunt; unde contra eos Propheta imprecatur dicens: Lava manus tuas in superbia eorum, qui te oderunt; & qui multa maligne operati monumenta suæ victoriæ posterunt in medio atri tui.

Exech. 29. paulo aliter. Vulg. aut. apud LXX. Dan. 4.

1. Mach. 1. Psal. 78.

§. 5. Per scientes peccata puniuntur: sicut Deus per filios Israël voluit peccata punire: Amorrhæorum, & Chanæorum, & aliarum gentium: quarum terram Israëlitis possidendam dedit: quibus etiam præcepit, ut nemini eorum parcerent; sed omnes morti traderent. Quod propter peccata eorum illis contigisse ex verbis Domini apparet: qui cum diceret ad Abraham: Semini tuo dabo terram hæc, velut quæretur; quare non modo eam das mihi? Nondum enim sunt peccata Amorrhæorum consummata. Quæ tunc intelliguntur fuisse consummata, cum populus ille de Ægyptiaca servitute liberatus terram eorum, sicut Abrahæ promissum fuerat, in hereditatem accepit. §. 6. Cum ergo sic Divino jussu ad puniendum peccata populi excitantur, sicut populus ille Judaicus est excitatus ad occupandum terram promissionis, & ad delendas gentes peccatrices; sine culpa noxius sanguis effunditur, & quæ ab eis malé possidentur, in jus & dominium ritè trahunt Bonorum. §. 7. Cum verò occulto instinctu aliqui moventur ad persequendos Malos, sicut Sennacherib, & ceteri, qui populum delinquentem persecuti sunt; licet occulto instinctu operante illorum meritis incitentur ad persequendum; tamen, quia prava intentione non peccata delinquentium punire, sed illorum bona rapere, vel suæ ditioni subicere quærunt; non sunt immunes a crimine. De quibus etiam notandum est, quod aliquando excitantur ad puniendum peccata Bonorum, ut tandem per Bonos correctos ipsi quoque puniantur: sicut in libro Judicum legitur de Jabin Rege Chanæorum, & de Madianitis: quod propter idololatriam populi suscitavit eos Deus, ut Israël affligerent, & terram eorum occuparent. Cum autem populus Dei sub manibus eorum diutius afflictus peccatum

Jud. 4.

§. 1. Sed quaritur, si contingat aliquos Malos puniri ab his, qui non habent legitimam potestatem, an sint Rei effusi sanguinis hi, per quos puniuntur. De his ita scribit

AN MALI COGENDI SINT AD BONUM. QUÆSTIO VI.

Quod autem quaritur, an Mali sint cogendi ad bonum, facile apparet. Antiquus namque populus ille metu poenarum ad observationem Legis cogebatur. In Evangelio quoque Dominus ait Discipulis suis: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere: sed potius eum time, id est, ei in timore servite, qui potest animam & corpus perdere in gehennam. Paulus quoque cum Ecclesiæ Dei persequeretur, in itinere cæcatus, ad Deum converti coactus est. Unde se abortivo similem testatus est, dicens: Novissimè autem omnium tanquam abortivo visus est & mihi. Hinc scribit

I. AUGUSTINUS Epist. 50. ad Bonifacium. C. an. 417. in Africa. Ecclesia Malos debet cogere ad bonum, sicut Christus Paulum coegit.

Schismatici d. dicunt: cui vim Christus intulit? quem coegit? Ecce habet Paulum Apostolum. Agnoscant in eo prius cogentem Christum, & postea docentem; prius ferientem, & postea consolantem. Mirum est autem, quomodo ille, qui poenâ corporis ad Evangelium coactus intravit, nisi illis omnibus, qui solo verbo vocati sunt, in Evangelio laboravit; & quem major timor compulit ad charitatem; ejus perfecta charitas foras militi timorem. Cur ergo non cogeret Ecclesia perditos filios, ut redirent; si perditos filios cogebat, ut perirent? Quamvis & illos, quos non cogebat, sed tantummodo seduxerunt, si perditos filios cogebat, ut perirent? Quamvis & illos, qui per terribiles, sed salubres Leges in ejus gremium revocentur, blandius illa mater amplectitur; & de illis multo amplius, quam de piis, quos nunquam perdidit, gratulatur. §. 1. An non pertinet ad diligentiam Pastoralē, etiam illas oves, quæ non violenter erant, sed blandè leniterque seductæ a grege aberraverunt, & ab alienis possideri coeperint, inventas ad ovile Dominicum, si resistere voluerint, flagellorum terribioribus, vel etiam doloribus revocare? Item infra. §. 2. A Christo coactus fuerit prior vestra obedientia. Imitatur itaque Ecclesia in istis cogendis Dominum suum. Quæ prius, ut neminem cogeret, expectavit, ut de fide Regum atque Gentium prædictio Prophetica completeretur. §. 3. Etiam hinc enim non absurde intelligitur illa Apostolica sententia, ubi Beatus Paulus dixit: Paratus ulcisci omnem inobedientiam, cum completa fuerit vestra obedientia. §. 4. Unde & ipse Dominus ad magnam coenam suam prius adducit jubet convivas, postea cogi. Nam, cum ei servi sui respondissent: Domine factum est, quod jussisti, & adhuc locus est: exiit, inquit, in vias & sepes, & quoscunque invenierit, cogit intrare. In illis ergo, qui primo leniter adducti sunt, completa est prior obedientia: in istis autem, qui coguntur, inobedientia coercetur. Item infra. §. 5. Si per potestatem quam per religionem, ac fidem Regum, tempore, quo debuit, Divino munere accepit Ecclesia; si, qui inveniuntur in viis & sepibus, id est, in hæresibus & schismatibus, coguntur intrare; non quia coguntur, reprehendantur; sed quo cogantur, attendant.

Corr. Rom. Initium hujus Capituli apud B. Augustinum, ibi de Donatistis agentem, sic habet, Ubi est, quod isti clamare consueverunt, liberum est credere, cui vim, &c. ut supra, ead. q. 4. quis nos, vers. cui vim.

II. Item IDEM ad Donatistas, Epist. 166. [fortè an. 409. ibid.] Variis modis errantes corripiuntur à Deo.

Quod erraverat, inquit Dominus, non revocastis; & quod perierat, non requisistis. Hoc vobis per nos ipse Deus facit, sive obsecrandum, sive mirandum, sive corripiendum, sive damnandum, sive laboribus, sive per suas occultas admonitiones, vel visitationes, sive per Potestatum temporalium Leges.

III. Item IDEM in Epist. 48. ad Vincentium. C. an. 408. ibid.] Non est considerandum, quod quisque cogitur, sed quale sit illud, quo cogitur.

Vides, ut opinor, non esse considerandum, quod quisque cogitur, sed quale sit illud, quo cogitur, utrum bonum,

an malum: non quod quisque bonus possit esse invidus; sed timendo quod non vult pati, vel relinquat impediendam animositatem, vel ignoratam compellitur cognoscere veritatem: ut timens vel respuat falsum de quo contendebat, vel quarat verum, quod nesciebat, & volens jam teneat, quod nolebat. Item infra. §. 1. Mea primus sententia erat, neminem ad unitatem Christi esse cogendum; verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fictos Catholicos haberemus, quos apertos Hæreticos noveramus. Sed hæc opinio mea non contradicendum verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis. Nam primò mihi opponatur civitas mea, quæ cum tota esset in partem Donati, ad unitatem Catholicam timore Legum Imperialium conversa est: quam nunc videmus ita hujus vestre animositatis perniciem detestari, ut in ea nunquam fuisse credatur. Ita aliæ multæ, quæ mihi nominatim commemorantur, ut ipsis rebus agnoscerem, etiam in hac causa rectè intelligi posse, quod scriptum est: Da o Prover. 9. Sapientiam occasionem, & Sapientior erit.

IV. Item GREGORIUS I. Januario Episcopo Caralitano, lib. 3. Epist. 26. [an. 594. Romæ in Sardiniam.] Onere pensionis Rusticus ad Dominum converti cogatur.

Jam verò, si Rusticus tantæ peridiæ, & oblationis si fuerit invidus, ut ad Deum minime venire consentiret, tanto pensionis onere gravandus est, ut ipsa exactiois suæ poenâ compellatur ad rectitudinem restituere. P. Ivo, Januario Episc. V. C. Maximiano Episcopo.

Ex his omnibus colligitur, quod Mali sunt cogendi ad bonum. §. 1. Sed obicitur, quod nemo est cogendus ad id, ad quod inutiliter cogitur. Ad bonum autem quisque inutiliter cogitur; cum Deus aspernetur coacta servitia. Unde Apostolus, cum ad eleemosynas Corinthios hortaretur, ait: Unusquisque, prout destinauit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate. Hilarum enim datorem diligit Deus. Unde datur intelligi, quod qui invidus datur propter presentem pudorem; & rem, & meritum perdit. Item, cum redderet causam, quare sumptibus abstineret, ait: Si ex necessitate evangelizavero, non erit mihi gloria. §. 2. Item, Si invidus evangelizavero, dispensatio mihi credita est. Si autem colens hoc ago, mercedem habeo apud Deum. Item cum Galatis scriberet Legalia non esse tenenda, ait: Si Spiritu ducimini, non estis sub Lege. Ex quo apparet eum, qui sub Lege est, id est, qui timore poenæ, non amore justitiæ servit; non duci Spiritu Sancto: si autem Spiritu Sancto non ducitur, Deo placere minime valet. §. 3. Item: Non accepistis Spiritum servitutis iterum in timore; sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater. Ex quibus verbis datur intelligi, quod, etsi in veteri Testamento timore poenæ homines cogebantur ad bonum; tamen in novo Testamento sola libertate, & dilectione justitiæ sunt invitandi ad fidem. Unde illi dicuntur liberi, & filii liberæ, pertinentes ad Isaac: isti dicuntur liberi, & filii liberæ, pertinentes ad Isaac.

§. 4. Item Joannes in sua Epistola: Timor non est in charitate; sed perfecta charitas foras mittit timorem. Qui autem cogitur; timore illo ducitur, qui non est in charitate; qui manus comprimit, non animum mutat; quo poenâ timetur, non bonum diligit. Porrò sine dilectione boni nullus Deo placere, vel in numero Bonorum connumerari poterit. Unde cum Propheta diceret: Animalia tua habitabant in ea; scilicet hereditate; ostendens, quomodo ad ipsam habitationem perveniant, subdit: In dulcedine tua, quam tu præparasti pauperi Deus: dulcedinem vocans, suavitatem boni operis, quæ bonum fit non timore poenæ, sed delectatione justitiæ. Cum ergo sine hac dulcedine animalia in hereditate non habitent; patet quod nemo, nisi inutiliter, ad bonum cogitur solo timore. Quicumque enim ad bonum cogitur; solo timore, non amore ducitur: non ergo sunt Mali cogendi ad bonum. §. 5. His ita respondetur. Si bonum, ad quod Mali coguntur, semper invitaret, & nunquam voluntarii fervirent; inutiliter cogentur ad illud. Sed quia humane nature est, & ea, que in desuetudinem ducuntur, abhorrent, & confecta magna custodia diligere; flagellis, tribulationum Mali sunt cohibendi à malo, & provocandi ad bonum; ut dum timore poenæ malum in desuetudinem ducitur, abhorretur; bonum verò ex consuetudine dulcescat. Unde Augustinus in Psalmum 127: Cum per timorem a gehennæ continet se homo à peccato; fit consuetudo justitiæ; & incipit, quod durum erat, amari; & incipit excludi timor à charitate, & succedit timor castus, de quo hic dicitur: quo timemus, ne tardet sponsus, ne discedit, ne eo careamus. Ille utilis est, sed non permanet in æternum ut iste.

Corr. Rom. a. Cum per timorem. Locus hic potius convenit cum Glossa ordinaria in eundem Psalmum: sunt tamen hic aliqua ex B. Augustino, quæ non sunt in Glossa.